

**Д-ру Аманді Л. Слоат
Спеціальній Асистентці Президента та Старшій Директорці по Європі
Національної Ради Безпеки**

**Послу Філіпу Т. Рікеру
В.О. Асистента Секретаря, Бюро у справах Європи та Євразії
Державного департаменту США**

Тема: Amnesty International закликає президента Байдена висловити занепокоєння щодо прав людини в Україні під час візиту президента Зеленського до Білого дому

Шановні Д-р Слоат та посол Рікер,

Ми звертаємося до Вас від імені Amnesty International, щоб привернути Вашу увагу до ситуації з правами людини в Україні напередодні візиту президента Зеленського до Білого дому 31 серпня. Ми цінуємо підтримку урядом США реформ, необхідних для покращення нинішньої ситуації з правами людини в Україні, та закликаємо адміністрацію Байдена продовжувати надавати цю підтримку і надалі. Під час зустрічі з Володимиром Зеленським ми закликаємо Джо Байдена порушити низку питань у сфері прав людини, які, у разі недосягнення відчутного та своєчасного прогресу, викликають істотне занепокоєння щодо майбутнього України.

Безкарність за порушення з боку Служби безпеки України

У липні 2021 року виповнюється п'ять років відколи Amnesty International та Human Rights Watch викрили практику свавільних затримань, насильницьких зникнень, катування та інших видів жорстокого поводження щодо цивільних осіб з боку Служби безпеки України (СБУ) у контексті збройного конфлікту на сході України. У нашій спільній доповіді задокументовано, що СБУ таємно та незаконно утримувала людей, без доступу до адвокатів, у відомчих приміщеннях в Харкові та інших населених пунктах. СБУ не повідомляла членам родин про долю та місцеперебування затриманих осіб та тримала їх під вартою місяцями, а в деяких випадках понад рік, не визнаючи факту затримання. Цих людей затримували через їхню імовірну підтримку сепаратизму та, вочевидь, з метою використання в'язнів як "розмінних монет" під час обміну полоненими між українською владою та проросійськими сепаратистами.

Усі постраждалі, яких таємно відпустили до кінця 2016 року, ще досі не домоглися встановлення справедливості тоді, як СБУ продовжує заперечувати факт самих злочинів, попри наявні переконливі докази. Amnesty International не відомо про нові випадки тривалого таємного тримання під вартою з боку СБУ після 2016 року, але ми занепокоєні затягнутим формальним розслідуванням цієї практики, яке не дало істотних результатів, попри наявні переконливі докази, а також на тлі постійного заперечення самих порушень з боку СБУ. Безкарність, якою користуються співробітники цього впливового відомства, викликає серйозне занепокоєння щодо готовності української влади поважати та захищати права людини, а також майбутнього усієї країни, для якої СБУ відіграє і буде відігравати важливу.

Злочини на ґрунті ненависті щодо ЛГБТІ та інших маргіналізованих груп

З моменту першого ЛГБТІ-прайду у 2013 році Україна здійснила істотний прогрес у сфері захисту прав ЛГБТІ-людей на свободу вираження поглядів та мирних зібрань. Нещодавно, щорічні прайд-марші відбулися у найбільших містах України та здебільшого супроводжувалися ефективним захистом з боку поліції та підтримкою влади.

Попри відчутний прогрес, ми висловлюємо занепокоєність щодо систематичної неспроможності українського уряду розв'язувати проблему загострення злочинності на ґрунті ненависті щодо ЛГБТІ-людей з боку гомофобних груп. Ці групи фізично нападають на ЛГБТІ-людей у денний час, зазвичай надсилаючи напередодні публічні погрози у соцмережах, в умовах повною безкарністю.

З 2017 року харківська громадська організація “Сфера” постраждала від 28 гомофобних інцидентів, зокрема нападів, перешкоджання діяльності та залякування, включно з фізичним насильством з боку гомофобних груп. Зрештою кримінальні справи порушили лише щодо 3 із 28 випадків, але і в цих справах не відбулося значного прогресу.

У березні 2018, члени та членкині анти-ЛГБТІ групи облили фарбою ЛГБТІ-активістку Віталіну Коваль, спричинивши хімічні опіки обох її очей. Її нападниць звільнили через завершення терміну притягнення їх до відповідальності. У її справі та багатьох інших, суди не беруть до уваги дискримінаційний мотив злочину, підтримуючи атмосферу безкарності, яка своєю чергою підживлює гомофобні групи до нових нападів.

Гендерно зумовлене насильство в контексті збройного конфлікту

Збройний конфлікт на сході України загострив проблему домашнього та сексуального насильства. Пошкоджена інфраструктура, близькість до бойових дій, присутність військових у житлових районах, глибоко вкорінені гендерні стереотипи, тяжкі економічні обставини та низька спроможність реагувати та розслідувати випадки домашнього та сексуального насильства щодо жінок та дівчат – все це впливає на поглиблення проблеми, що додатково ускладнена пандемією COVID-19.

За останні три роки Україна ухвалила нове законодавство та інституційну базу для боротьби з гендерно зумовленим насильством, які в цілому відповідають міжнародному праву з прав людини. Проте нові закони та ініціативи впроваджуються недостатньо ефективно. Поліція досі неохоче реєструє заяви постраждалих від домашнього насильства, що разом із поширеною безкарністю кривдників, стримує багатьох постраждалих звертатися по допомогу. У 10 з 27 справ, задокументованих Amnesty International у доповіді 2020 року, постраждали від насильства жінки не подавали заяв у поліцію, оскільки не вірили, що влада зможе адекватно відреагувати, якщо відреагує взагалі.

Щобільше, українська поліція рідко користується повноваженнями виписувати термінові заборонні приписи, щоб захистити постраждалих від насильства з боку кривдників. А коли все ж застосовує цей захід, ці приписи виконуються неефективно.

У одній показовій справі Оксана Мамченко потерпала від фізичного, психологічного та економічного насильства протягом 20 років з боку свого колишнього чоловіка, батька її 12 дітей. Після того як вона залишила дім разом із дітьми, суд видавав тимчасові обмежувальні приписи тричі, забороняючи колишньому чоловіку знаходитися в одному домі з Оксаною та дітьми або наближатися до них на певну відстань. У проміжку з січня 2019 року по січень 2020 року, Оксана отримала три обмежувальні приписи та один терміновий заборонний припис щодо свого чоловіка й подала кілька заяв до поліції. Її чоловік проігнорував всі ці приписи, а влада не спромоглася адекватно забезпечити їхнє виконання. У травні 2020-го чоловіка засудили до одного року умовно за невиконання тимчасового обмежувального припису, але не притягнула його до відповідальності саме за домашнє насильство.

Рекомендації президенту США Джо Байдену:

- Закликати президента Володимира Зеленського вжити всі необхідні заходи, аби забезпечити швидке завершення розслідування практики таємного утримування в приміщеннях СБУ, повне й ефективне вивчення доказів, встановлення всіх ймовірно винних осіб, зокрема представників влади та політиків, які свідомо підтримували або замовчували цю практику, притягнення їх до відповідальності в рамках справедливого судового розгляду;
- Запропонувати технічну та іншу допомогу з боку США, щоб підтримати реформу СБУ, необхідну для дотримання прав людини та з метою забезпечення повної відповідальності за порушення прав людини;
- Висловити підтримку ініціативі української влади реформувати низку статей Кримінального кодексу щодо покарання за насильство, аби ті прямо містили мотив “нетерпимості” до осіб через їхню сексуальну орієнтацію та гендерну ідентичність як обставини, що обтяжують;
- Запропонувати фінансову, технічну, освітню та іншу допомогу, щоб підвищити спроможність української поліції розслідувати злочини на ґрунті ненависті щодо ЛГБТІ-людей та інших маргіналізованих груп; закликати швидко, ефективно та неупереджено розслідувати всі злочини на ґрунті ненависті; та наголосити на необхідності вжити всі необхідні кроки для запобігання гендерно зумовленого насильства.